

HOLLANDA DEVLETİ'NİN TÜRKİYE CUMHURİYETİ
DEVLETİ BAKANININ YURT DIŞI GEZİSİ VEYA
ZİYARETİNE MÜDAHALESİNİN ULUSLARARASI
HUKUK AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kamuran REÇBER¹

ÖZ

Devletler arasındaki ilişkileri düzenleyen uluslararası hukuk (özellikle kamu boyutu) kurallarının etkinliği, bu devletlerin bahsi geçen kurallara uymalarıyla doğrudan ilintilidir. Eğer devletler, uluslararası hukuk normlarına mümkün olduğunca uyumlu diyebileceğimiz eylemler yaparlarsa ve işlemler tesis ederlerse uluslararası hukuk kuralları da yüksek düzeyde etkin olur. Uluslararası hukuk sisteminde, spesifik nitelikte sadece uluslararası hukuk kurallarını oluşturma yetkisine sahip bir birimin veya organın olmayışı nedeniyle yasal düzenlemeler, genel anlamda bir yandan uluslararası hukuk kişilerinin tutum ve davranışlarından doğan teamül kurallarıyla, diğer yandan bu kişilerin kendi aralarında yaptıkları çeşitli uluslararası işlemlerle (andlaşma, anlaşma, sözleşme, protokol vb.) gerçekleşmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti de uluslararası hukuk kişisi olarak uluslararası hukuk sisteminde çeşitli eylemler yapmakta ve duruma göre işlemler gerçekleştirmektedir. Ancak, Türkiye Cumhuriyeti Devleti, uluslararası hukuk sistemi içerisinde kimi zaman haksız eylemlere ve/veya işlemlere maruz kalabilmekte ve kendisine yönelik de bazı devlet(ler) aynı iddialarda bulunabilmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin özellikle 2017 yılının başından itibaren haksız olduğu iddia edilen eylemlere maruz

¹ Prof. Dr., Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Devletler Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, e-mail: recher@uludag.edu.tr

kalmıştır. Bunlar, Aile Sosyal Politikalar Bakanı'nın Hollanda'da konsoloslumuza gidişinin engellenmesi, Dışişleri Bakanı'nın Almanya'daki programının iptal edilmesi ve Avusturya'da yine bir Bakanın program düzenleme isteminin reddedilmesidir. Bu çalışmada bahsettiğimiz eylemlerden sadece birini yani Hollanda Devleti'nin Aile ve Sosyal Sosyal Politikalar Bakanı'nın Hollanda'daki konsolosluk ziyaretinin engellenmesi olgusunu uluslararası hukuk normlarıyla uyumlu olup olmadığı irdelenmeye çalışılacaktır. Ayrıca, çalışmanın son kısmında Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin haklılığı tespit edilebildiği takdirde hakkını arama anlamında başvurabileceği yol ve yöntemler aktarılacaktır.

82 Anahtar Kelimeler: Ayrıcalıklar ve Bağışıklıklar, Konsolosluk Hukuku, Diploması Hukuku, Türkiye-Hollanda İlişkileri, Uluslararası Uyuşmazlık.

**AN ANALYSIS OF ACTION OF THE REPUBLIC OF THE
SEVEN UNITED NETHERLANDS AGAINST THE
MINISTER OF THE REPUBLIC OF TURKEY IN TERMS OF
INTERNATIONAL LAW**

ABSTRACT

The effectiveness of the rules of international law (in particular the public dimension), which regulate the relations between states, is directly related to the compliance of states with those rules. If states act that can be called as compatible with the rules of international law, then, the rules of international law were highly effective. In the system of international law, due to the absence of a unit or body with the specific competence to establish the rules of international law, legal regulations are performed by customs emerged from conducts and attitudes of legal persons in international law, and by various international acts (treaty, agreement, contract, protocol so on).

As a legal person in international law, the Republic of Turkey acts in the system of international law. The Republic of Turkey can sometimes encounter unfair actions. The Republic of Turkey claims that it has been exposed to unfair actions since the beginning of 2017. Minister of Family and Social Policies was hindered to enter Turkish Consulate in Netherlands; the program of the Minister of Foreign Affairs of Turkey in Germany was canceled, and similarly, an appeal for making a program in Austria was denied. This study deals with whether the blocking of Minister of Family and Social Policies to visit the Consulate in Netherland is in conformity with international legal norms or not. Also, the ways of how the Republic of Turkey can find an effective remedy will discussed if it is determined that the Republic of Turkey is right.

Key Words: Privileges and Immunities, Consular Law, Diplomatic law, Relations between Turkey and Netherland, International Disputes.

GİRİŞ

Hollanda Devleti ile Türkiye Cumhuriyeti Devleti arasında 2017 yılının Mart ayında yaşanan krizin uluslararası hukuk açısından değerlendirilmesi tarafların haklılığını veya haksızlığını tespit etmeye yöneliktir. Bu anlamda tarafımızca yapılacak değerlendirmenin hiçbir şekilde resmi makamları bağlayan yönü bulunmamaktadır. Bu konuda önemli olan husus taraflar açısından yapılan eylemlerin ve/veya tesis edilen işlemlerin uluslararası hukuk normlarına uygunluğudur. Aksi durum, uluslararası hukuk sisteminde doğal olarak devletin uluslararası sorumluluğuna yol açmaktadır.

84

İİBF Dergi
37/1
Haziran
June
2018

Aşağıda yapacağımız tespitler doğrultusunda görüleceği üzere Türkiye Cumhuriyeti Devleti, Hollanda Devleti ile yaşadığı krizde uluslararası hukuk düzenlemeleri kapsamında genel olarak haklı devlet konumundadır. Konu kapsamında öncelikle iki devlet arasında yaşanan krizin geçmişini değerlendirmeye almak uygun olacaktır.

1. KRİZİN GELİŞİMİ VEYA GEÇMİŞİ

Türkiye Cumhuriyeti Devleti itibarıyla gerçekleşen olaylardan birincisi, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı'nın (2018 yılı Temmuz ayı itibarıyla Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanlığı) (Bkz., Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin (numara 1) 65. Md.'si vd. : <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180710-1.pdf>: e.t.: 29.07.2018) Hollanda Devleti ülkesinde konsoloslüğümüzü ziyaret etme girişiminin Hollanda Devleti tarafından engellenmesidir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile Hollanda arasındaki kriz (https://www.clicanoo.re/AFP/Article/2017/03/12/Crise-entre-la-Turquie-et-les-Pays-Bas-le-ministre-turc-en-France_457270: e.t.: 30.07.2018). veya problem 2017 yılının Mart ayının ilk yarısında başlamıştır. Türkiye'de gerçekleşecek olan Anayasa değişikliği referandumuyla ilgili olarak Hollanda'da ikamet eden veya ikametgâh sahibi olan Türkiye Cumhuriyeti Devleti vatandaşlarını 11.03.2017 tarihinde ziyaret etmeyi gaye edinen Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu'nun engellenmesi veya programına izin verilmemesi krizin önemli aşamalarındandır. Hollanda Devleti, Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu'nun Rotterdam'a yapacağı uçuş iznini iptal etmiştir.

**Hollanda Devleti'nin Türkiye Cumhuriyeti Devleti Bakanının
Yurt Dışı Gezisi Veya Ziyaretine Müdahalesinin
Uluslararası Hukuk Açısından Değerlendirilmesi**

Aşağıda açıklayacağımız gibi Hollanda Devleti, dışişleri bakanlığı aracılığıyla yaptığı açıklamada bu iptal işlemi için *kamu düzeni ve güvenliğine* ilişkin mevcut riski gerekçe olarak kullanmıştır. Bu iptal iznine karşılık olarak Türkiye Cumhuriyeti Devleti itibarıyla 12.03.2017 tarihinde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı Fatma Betül Sayan Kaya'nın ve beraberindekilerin Türkiye Cumhuriyeti Devleti vatandaşlarını ziyaret etmek gayesiyle Almanya Devleti ülkesinden kara yoluyla Rotterdam'a geçmesiyle mevcut kriz veya durum yeni bir boyut kazanmıştır. Ancak Fatma Betül Sayan Kaya ve beraberindekiler Rotterdam'ki Başkonsolosluğumuza kısa bir mesafe kala durdurulmuş ve Başkonsolosluğa girişleri engellenmiş ve konsolosumuzun da konsolosluk binasından çıkışına izin verilmemiştir. Fatma Betül Sayan Kaya, bulunduğu aracın içerisinden çıkarılmaya çalışılmış, araç vinçli çekiciyle zorla çekilme girişimine maruz kalmış, aracın kilidini açan Fatma Betül Sayan Kaya kolluk kuvveti marifetiyle başka araca alınmış ve kolluk kuvveti nezaretinde Almanya Devleti sınırına kadar kendisine eşlik edilmiş ve bir anlamda sınır dışı edilmesi sağlanmıştır. Ayrıca Fatma Betül Kaya *persona non grata* / istenmeyen kişi ilan edilmiştir.

Bu esnada olay yerinde toplanan Türkiye Cumhuriyeti Devleti vatandaşlarına Hollanda Devleti kolluk kuvvetleri orantısız olarak nitelendirilebilecek bir fiziki müdahalede bulunmuşlardır.

Olayın gerçekleştiği esnada Başkonsolos Sadin Ayyıldız, Bakana ulaşmaya çalışmış, ancak Başkonsolosluğun önüne barikat kuran kolluk kuvvetlerinin engellemelerine maruz kalmış ve binadan çıkamamıştır. Böyle bir durum Konsolosluk İlişkileri Hakkında Viyana Sözleşmesi düzenlemelerine aykırıdır². Zira Konsolosluk İlişkileri Hakkında Viyana Sözleşmesi'nin seyahat serbestliği kenar başlığını taşıyan 34. Md.'si şu düzenlemeyi içermektedir: "*Ulusal güvenlik nedenleriyle girmesi yasaklanmış veya nizama bağlanmış bölgelerle ilgili kanun ve düzenlemeler saklı kalmak üzere, kabul eden devlet, ülkesi*

---

² 24.04.1963 tarihinde Viyana'da imzalanan ve 19.03.1967 tarihinde yürürlüğe giren Konsolosluk İlişkileri Hakkında Viyana Sözleşmesi'ne (bkz., Nations Unies, **Recueil des Traités**, vol. 596, s. 261) katılmamız 20.05.1975 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilen 1901 sayılı uygun bulma yasası ile mümkün olmuştur (bkz., **Resmi Gazete**, 29.05.1975, sayı: 15249).

86 *üzerinde konsolosluğun bütün mensuplarına yer değiştirme ve seyahat etme serbestliğini sağlar". Bu düzenleme dikkate alındığında, kabul eden devletin konsolosluk mensuplarına seyahat etme ve yer değiştirme serbestisini tanıması veya sağlaması gerekir. Diğer bir ifadeyle kabul eden devlet, konsolosluk mensuplarına kendilerine tanınan yetkiler çerçevesinde görevlerini yerine getirebilmelerini kolaylaştırmak gayesiyle, bu kişilerin kabul eden devletin ülkesinde serbest dolaşımını sağlamak durumundadır. Ancak, bu serbesti kuraldışı mahiyette kabul edilen yasak bölgeler (askeri bölgeler gibi) veya girişi şarta bağlanan yerler açısından geçerli olmamaktadır. Hollanda Devleti'nin Başkonsolosumuzun konsolosluk binasından çıkışına kamu düzeni ve güvenliğini gerekçe olarak gösterip izin vermemesi, yukarıda belirttiğimiz Konsolosluk İlişkileri Hakkında Viyana Sözleşmesi'nin 34. Md.'sine alenen aykırıdır. Zira Başkonsolosun binadan çıkacağı esnada, bölgede Hollanda Devleti kolluk kuvvetleri bulunmaktadır. Bu durumda Başkonsolosun kamu düzeninin bozulmasına veya güvenliğin sarsılmasına yol açabilecek bir eylemi oldukça düşük bir ihtimaldir. Hollanda Devletinin bu eylemine yönelik Türkiye Cumhuriyeti Devleti de zararlı karşılık olarak nitelendirilen uygulamaya gitmiştir. Bu anlamda Türkiye Cumhuriyeti Devleti de güvenlik gerekçesiyle, Hollanda Devleti'nin Büyükelçilik ve Başkonsolosluk binalarına geçici süreyle giriş ve çıkış yasağı veya sınırlaması getirmiştir.*

Diğer yandan, Hollanda Devleti'nin Ankara'da görevli olan Büyükelçisinin izinli olarak Hollanda'da bulunması da dikkate alınarak Büyükelçinin belirli bir süre göreve dönmemesi Dışişleri Bakanlığımız tarafından Hollanda Dışişleri Bakanlığına deklare edilmiştir.

Ayrıca konuyla bağlantılı olarak 12.03.2017 tarihinde Hollanda Devleti'nin İstanbul'da bulunan Başkonsolosluk binasındaki Hollanda bayrağının yerine Türk bayrağının çekildiği iddia edilmiştir. Bina dışından Hollanda Başkonsolosluk binasına çatıdan giren bir kişinin bu bayrak olayını gerçekleştirdiği ve olayın hemen ardından durum düzeltilerek Hollanda Devleti bayrağının tekrar göndere çekildiği şeklinde görsel ve yazılı basında haberler de yer almıştır. Bu haberlere yönelik Başkonsolosluk önünde toplanan kalabalığı teskin etmek gayesiyle göndere Türk bayrağının çekilmesinin Başkonsolosluk bünyesinde bulunan yetkili kişilerin inisiyatifıyla gerçekleştiği

**Hollanda Devleti'nin Türkiye Cumhuriyeti Devleti Bakanının
Yurt Dışı Gezisi Veya Ziyaretine Müdahalesinin
Uluslararası Hukuk Açısından Değerlendirilmesi**

şeklinde bir görüşün de görsel ve yazılı basında yer aldığını belirtmek gerekir.

Kısaca aktardığımız bu olay veya duruma ilişkin değerlendirmeyi uluslararası hukuk itibarıyla yapacağız. Uluslararası hukuk sisteminde yer alan normların bu tür durumlara ilişkin çözüm getirici gücü bulunurken, kimi kez yetersizlikleri de olabilmektedir.

**2. ULUSLARARASI HUKUKA GÖRE KABUL EDEN
DEVLETİN ZİYARETE VEYA PROGRAMA İZİN
VERMEME YETKİSİ VAR MI?**

Diplomasi ve konsolosluk hukuku (Reçber, 2011: *passim*; Özdal/Karaca, 2017: *passim*) itibarıyla kabul eden devlet kendi ülkesi üzerinde egemenlik yetkisini uluslararası hukuk normlarına uygun olarak kullanarak gönderen devletin bakanının belirlenmiş bir ziyaret veya programını iptal ederek gönderen devlete bildirebilir. Bu konuda genel olarak başvuru gerekçelerden birisi kamu güvenliği ve/veya sağlığıdır. Aslında bu gerekçe oldukça az diyebileceğimiz durumlar için doğru olurken, devletler daha ziyade kendi aralarındaki başka problem(ler) nedeniyle birbirlerini bir nevi cezalandırmak gayesiyle bu gerekçeye müracaat etmektedir. Zira aralarında problem bulunmayan veya bulunmadığı zaman programı yapılan ziyaretler genellikle sorunsuz gerçekleşebilmektedir. Böyle olmakla birlikte, programın yapılmasından sonra devletler arasında meydana gelen sorun, kriz vb. hususlar nedeniyle bu programın iptali, yadırganan bir durum olmamaktadır.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı'nın Hollanda Devleti ülkesinde Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin Başkonsolosluğunu izinsiz bir şekilde ziyaret etme hakkı bulunmakta mıdır sorusu önem kazanmaktadır. Aslında bu sorunun cevabını vermeden önce bir bakanın kendi devleti adına böyle bir yetki kullanması mümkün müdür şeklindeki soruya cevap bulmak gerekir.

İç hukukumuz itibarıyla son sorunun cevabını bulmak olasıdır. Zira 1173 sayılı kanunun 1. Md.'sinin 1. Prg.'ının ikinci bendinde yer alan şu düzenleme konuya yönelik gerekli düzenlemeyi içermektedir: "*Statülerinde, üyelerinin ve ortaklarının belli bir bakanlık veya merci vasıtasıyla muamelatta bulunacağı belirtilen milletlerarası kurullarla,*

bunların temsilcilikleri, temsilcileri ve sair mercileriyle yapılacak temaslar, müzakereler ve milletlerarası andlaşmalar, Dışışleri Bakanlığı ve diğer ilgili bakanlıklarla işbirliği dâhilinde, sorumlu bakanlık veya merci eliyle yapılır”.

Aynı kanununun 1. Md.’sinin 5. Prg.’ında, Türkiye Cumhuriyeti Devleti’ni temsil yetkisine sahip olarak Cumhurbaşkanı kararıyla belli bir geçici görevle görevlendirilen temsilciler veya temsilci heyetleri başkanları, Türkiye Cumhuriyeti Devleti’ni bağlayacak hususlarda hükümetin emir ve talimatını Dışışleri Bakanlığı aracılığıyla alabilecekleri vurgulanmaktadır. Bunlar, uzmanlığa ilişkin konularda ilgili bakanlıklardan, Dışışleri Bakanlığı kanalı ile talimat alabilmektedir. Yukarıda aktardığımız düzenleme açısından Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı, bakan sıfatıyla Türkiye Cumhuriyeti Devletinin iç hukuk kurallarına riayet ederek ve uluslararası hukuk normlarına uygun olarak başka devletlerin yetkili birimleriyle ve kendi diplomatik ve konsolosluk birimleriyle ilişki kurabilmektedir.

Konuya ilişkin tartışma konusu yapılan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı’nın Rotterdam Başkonsolosluğu’na gitmesinin engellenmesi hususudur. Buradaki tartışmanın özü Bakanın diplomatik ayrıcalık ve dokunulmazlıktan yararlanıp yararlanmayacağı olgusu değildir. Bu olgu belki ikinci planda tartışılabilir. Bakanın geçerli ve kurallara uygun pasaportu varsa ve vize gibi engelleyici bir durum söz konusu değilse, normal şartlarda Rotterdam’daki Başkonsolosluğa ziyaret gerçekleştirmesi olasıdır.

Kaldı ki bu ziyaret için Bakan olmaya da gerek yoktur. Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin sıradan bir vatandaşı da geçerli bir pasaportla (vize engeli yoksa, sağlık vb. açılardan engelleyici bir durum mevcut değilse) böyle bir ziyaret gerçekleştirebilir. Önemli olan diğer bir husus da Hollanda Devleti yetkililerinin iddia ettiği gibi kamu güvenliği/düzeni (*risque à l’ordre public*) açısından tehlikeli bir durumun olup olmadığıdır.

Hollanda Devleti Dışışleri Bakanlığı (hatta Başbakanın) (http://www.lemonde.fr/les-decodeurs/article/2017/03/12/comprendre-la-crise-diplomatique-entre-la-turquie-l-alle-magne-et-les-pays-bas_5093250_4355770.html: e.t.: 25.07.2018) ise konu kapsamında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı’nın siyasi kampanya kapsamında Hollanda Devleti ülkesine giriş yapmasına izin verilmeyeceğinin Türkiye Cumhuriyeti Devleti yetkililerine

*Hollanda Devleti'nin Türkiye Cumhuriyeti Devleti Bakanının
Yurt Dışı Gezisi Veya Ziyaretine Müdahalesinin
Uluslararası Hukuk Açısından Değerlendirilmesi*

bildirildiğini ve böyle olmasına rağmen Bakanın Hollanda Devleti ülkesine giriş yaptığı, bunun da bir sorumsuzluk örneğini oluşturduğunu ve Hollandalı kolluk kuvvetlerinin Almanya Devleti sınırına kadar Bakana eşlik ettiğini belirtmiştir.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı'nın siyasi amaçla (referandum için evet oyu verilmesi hususunda) Hollanda Devleti ülkesine giriş yapıp Başkonsolosluğa gitmesine izin vermemenin Konsolosluk İlişkileri Hakkındaki Viyana Sözleşmesi ile Diploması İlişkileri Hakkındaki Viyana Sözleşmeleri düzenlemelerine uygunluğu iddia edilemez. Zira, ziyaretin siyasi amaçla yapılma amacı taşıdığını Hollanda Devleti makamları nasıl tespit etmiştir sorusunun cevaplandırılması gerekir. Ayrıca, bu türden bir ziyaret siyasi amaç da taşıyabilir. Ziyaretin siyasi amaç taşıması halinde, Hollanda makamlarınca bunun engellenmesinin mantığı ancak kamu sağlığı, kamu güvenliği gibi hususların tehlikeye düşmesi halinde mümkündür. Eğer ziyaret Başkonsolosluk binasının dışında yapılması planlansaydı, Hollanda'nın bu gerekçeleri ileri sürerek ziyareti engellemesi mümkündür. Ancak ziyaretin Başkonsolosluk binasında yapılacağı şeklinde bilgilendirme Hollanda Devleti Dışişleri Bakanlığı'na iletilmiştir. Başkonsolosluk binasındaki ziyaretin sorumluluğu, Konsolosluk İlişkileri Hakkındaki Viyana Sözleşmesi gereğince kuraldışı durumlar saklı kalmak kaydıyla Türkiye Cumhuriyeti Devletine ait olacaktır. Hollanda Devleti'nin sorumluluğu prensip olarak Başkonsolosluk binasının dışarıdan güvenliğini sağlamaktır. Konsolosluktan yardım istenirse can ve mal güvenliğini sağlamak gayesiyle kuraldışı durumlarda bina içerisine Hollanda kolluk kuvvetlerinin girmesi mümkün olabilecekti. Belirtmek gerekir ki Bakanın yapacağı ziyaretin içeriğinin siyasi veya başka bir amaca yönelmesinin önemi bulunmamaktadır. Burada önemli olan husus, ziyaretin Hollanda Devleti'nin kamu güvenliği gibi durumlar açısından tehlike yaratıp yaratmayacağıdır. Başkonsolosluk binasında gerçekleştirilecek ziyaretin veya toplantının Hollanda Devleti'nin kamu güvenliğini olumsuz yönde etkilemesi düşük bir ihtimal olarak değerlendirilmelidir.

3. TÜRKİYE CUMHURİYETİ DEVLETİ'NİN BAKANLARINA YÖNELİK GERÇEKLEŞTİRİLEN EYLEM VEYA İŞLEMLER KARŞISINDA YAPABİLECEKLERİ

Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile Hollanda Devleti arasındaki krizin bir uyuşmazlık haline dönüşmesi halinde, bu uyuşmazlığı çözmek gayesiyle uluslararası hukuk sisteminde çeşitli yol ve yöntemler bulunmaktadır. Böyle olmakla birlikte krizin ilk aşamasında Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin Bakanına yapılan eylemin karşılığı olarak misillemede de bulunması olasıdır. Ancak, tespit ettiğimiz kadarıyla krize yönelik eylem kısmi nitelikte misilleme boyutunda kalmıştır. Öyle ki Hollanda Devleti Büyükelçisinin kısa süreliğine Türkiye Cumhuriyeti Devleti ülkesine girişi engellenmiştir. Zira, misilleme uluslararası hukuka uygun olarak gerçekleşen bir eylem ve/veya işlem nedeniyle zedelenen çıkarınızın yarattığı tahribatın ortadan kaldırılması gayesiyle uluslararası hukuk normlarına uygun olarak ve denk biçimde karşılık verilmesi olarak değerlendirilebilir.

Zararla karşılık ve misilleme dışında krizin uyuşmazlık haline dönüşmesi halinde, bu uyuşmazlığın BM Kurucu Andlaşması'nın 33. Md.'sinin 1. Prg.'ı gereğince barışçı yöntemlerle (Reçber, 2016: 449-491) çözüme kavuşturulması da mümkündür. Bunlardan birincisi yargı dışındaki çözüm yöntemleri, ikincisi ise yargı yolları olmaktadır.

3.1. Yargı Dışı Yöntemler

Bu yöntemde, uluslararası uyuşmazlık bir uluslararası yargı organının yetkisine sunulmadan, diplomatik yollarla veya bir uluslararası örgütün bünyesinde çözümlenmeye çalışılmaktadır. Diplomatik yöntemleri, görüşme (diplomatik görüşme), dostça girişim, arabuluculuk, soruşturma komisyonları ve uzlaştırma şeklinde sayabiliriz. Bu yöntemlerden biri kullanılarak mevcut durumun ortadan kaldırılması veya durum uyuşmazlık halini almışsa bu uyuşmazlığın çözümlenmesi olasıdır.

3.2. Yargısal Yöntemler

Yargı yöntemiyle veya diğer bir ifadeyle yargısal yollarla uluslararası uyuşmazlıkların çözümünde prensip olarak uygulanan iki durum

*Hollanda Devleti'nin Türkiye Cumhuriyeti Devleti Bakanının
Yurt Dışı Gezisi Veya Ziyaretine Müdahalesinin
Uluslararası Hukuk Açısından Değerlendirilmesi*

bulunmaktadır. Bunlardan birincisi uluslararası hakemlik, ikincisi ise uluslararası mahkemelerdir.

Uluslararası hukuk sisteminde, yukarıda belirttiğimiz yöntemlerden biri kullanılarak uyuşmazlığın çözümlenmesi mümkündür. Ancak, bu konuda uyuşmazlığa muhatap olan uluslararası hukuk kişilerinin olumlu irade bildiriminde bulunmaları gerekir. Türkiye ile Hollanda arasında yaşanan bu krizin uzun süreli olmaması ve bir uyuşmazlık haline kesin olarak dönüşmemesi nedeniyle taraflar çözüm bulma konusunda bir çaba sarf etmemektedir. Böyle olmakla birlikte, Türkiye Cumhuriyeti Devleti yaşanan krizden dolayı zarar gördüğünü öngörüyorsa veya böyle bir iddiası varsa bu yöntemleri (özellikle yargısal) işletme hususunda harekete geçebilir. Yukarıda aktardığımız argümanlar kullanılarak, benimsenen yöntemlerden birisi işletilirse haklılığını ispatlamaya çalışacaktır. Örneğin Türkiye Cumhuriyeti Devleti Hollanda Devleti ile yaşanan krizi sorun veya uyuşmazlık kapsamında değerlendirerek Uluslararası Adalet Divanı'nın yargı yetkisine götürebilir. Ancak, uyuşmazlığın Uluslararası Adalet Divanı'na götürülmesi iki şekilde olabilir. Taraf devletlerden biri tek başına uyuşmazlığı Uluslararası Adalet Divanı'na taşıyabilir. Bu durumda Uluslararası Adalet Divanı'nın yargılama yapabilmesi için diğer tarafın olumlu iradesi veya sorun karşısında sessiz kalması gerekmektedir. İkinci durumda taraflar uzlaşarak veya anlaşarak uyuşmazlığı Uluslararası Adalet Divanı'na götürebilmektedir. Uluslararası Adalet Divanı'nın uyuşmazlığa ilişkin tesis edeceği karar uyuşmazlığa taraf olanları (varsa müdahilleri) bağlamaktadır.

Ancak belirtmek gerekir ki yukarıda bahsettiğimiz yöntemlerden hiçbiri uygulanmamış ve kriz bir nevi zamana bırakılmıştır. Hatta 11.07.2018 tarihinde NATO zirve toplantısında bir araya gelen iki devletin Dışişleri Bakanlarının olumlu görüşleri doğrultusunda iki devlet arasında diplomatik ilişkilerin karşılıklı büyükelçi atanması sağlanarak normalleştirilmesi hususunda girişimlerin başlatıldığını belirtmek gerekir (bkz., http://www.liberation.fr/planete/2018/07/20/les-pays-bas-et-la-turquie-annoncent-le-retablissement-de-relations-diplomatiques-normales_1667861; http://www.mfa.gov.tr/ortak-aciklama_fr.fr.mfa: e.t.: 27.07.2018).

SONUÇ

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, Hollanda Devleti ile 2017 yılının Mart ayında yukarıda açıkladığımız şekilde Bakanına karşı uluslararası hukuk açısından ihlal niteliğinde olan eylem(ler)e karşı yargı dışı veya yargısal yöntemlere müracaat ederek sorunu çözmeyi tercih etmemiştir. Oysaki yukarıda belirtilen yol ve yöntemlerin Türkiye Cumhuriyeti tarafından kullanılması halinde, uluslararası hukuk itibarıyla haklılığı kolaylıkla tespit edilebilecektir.

92

İİBF Dergi
37/1
Haziran
June
2018

Türkiye Cumhuriyeti Devleti soruna yönelik Hollanda Devleti'nin eylemine ilişkin kendi devlet ülkesinde zararlar karşılık yöntemini uygulamıştır. İki devlet arasında bir yılı aşkın bir süreyle diplomatik temsil üst düzeyde sağlanamamıştır. 2018 yılı Temmuz ayı itibarıyla iki Devlet diplomatik ilişkilerin normal şekilde sürdürülmesi hususunda uzlaşmaya varmışlardır. Uluslararası hukuk sisteminin önemli kişilerinden olan devletler, çıkar doğrultulu eylemleri ve/veya işlemleri nedeniyle zaman zaman uluslararası hukuk normlarını ihlal etmektedirler. Ancak uluslararası hukuk sisteminde yaptırım ve/veya cezalandırma mekanizmasının zayıflığı veya yetersizliği ne yazık ki bu ihlallerin sonuçlandırılmasını ihlalde bulunan devletlerin iradelerine yani ahde vefa / *pacta sunt servanda* durumuna bırakmaktadır.

*Hollanda Devleti'nin Türkiye Cumhuriyeti Devleti Bakanının
Yurt Dışı Gezisi Veya Ziyaretine Müdahalesinin
Uluslararası Hukuk Açısından Değerlendirilmesi*

KAYNAKÇA

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180710-1.pdf>: e.t: 29.07.2018.

Nations Unies, Recueil des Traités, vol. 596, s. 261.

Reçber, Kamuran (2016). Uluslararası Hukuk. Bursa: Dora Yayınevi.

Reçber, Kamuran (2011). *Diplomasi ve Konsolosluk Hukuku*. Bursa: Dora Yayınevi.

Özdal, Barış; Karaca, Kutay (2017). *Diplomasi Tarihi I*. Bursa: Dora Yayınevi.

Resmi Gazete, 29.05.1975, sayı: 15249.

https://www.clicanoo.re/AFP/Article/2017/03/12/Crise-entre-la-Turquie-et-les-Pays-Bas-le-ministre-turc-en-France_457270: e.t. : 30.07.2018.

http://www.lemonde.fr/les-decodeurs/article/2017/03/12/comprendre-la-crise-diplomatique-entre-la-turquie-l-allemande-et-les-pays-bas_5093250_4355770.html: e.t.: 25.07.2018.

http://www.liberation.fr/planete/2018/07/20/les-pays-bas-et-la-turquie-annoncent-le-retablissement-de-relations-diplomatiques-normales_1667861: e.t.: 27.07.2018.

http://www.mfa.gov.tr/ortak-aciklama_fr.fr.mfa: e.t.: 27.07.2018.

SUMMARY

This study handled whether the blocking of Minister of Family and Social Policies to visit the Consulate in Netherland is in conformity with international legal norms or not. Also, the ways of how the Republic of Turkey can find an effective remedy will discussed if it is determined that the Republic of Turkey is right. The Republic of Turkey did not resort to judicial or non-judicial settlement ways in international laws in order to resolve the dispute between the Republic of the Seven United Netherlands, which violated international law in mentioned case, and the Republic of Turkey. However, if the Republic of Turkey resorted to mentioned settlement ways, its rightness could be easily justified in terms of international law.

94

İİBF Dergi
37/1
Haziran
June
2018

The Republic of Turkey resorted to reprisal within its own territory against the act of the Republic of the Seven United Netherlands. Diplomatic relations between two states were conducted at lower levels for nearly a year. Usual diplomatic relations were established on July 2018. States, which are significant legal persons in international law, sometimes act against the norms and rules of international law because of national interest. However, the implementation of international law is bond to will of nation states or *pacta sunt servanda* due to the weakness or inadequacy of the sanction or punishment mechanisms in the international law.